

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАД КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ КЕРІВНИКІВ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

У статті розглядаються питання реалізації новітніх підходів до підвищення кваліфікації керівників закладів освіти. Автор зупиняється на основних принципах і засадах та реалізації компетентісно-орієнтованої освіти в умовах підвищення кваліфікації, наводить приклади їх застосування.

Ключові слова: керівник закладу освіти, компетенція, компетентність керівника закладу освіти, компетентісно-орієнтована освіта.

В статье рассматриваются вопросы реализации новейших подходов к повышению квалификации руководителей образовательных учреждений. Автор останавливается на основных способах и принципах реализации компетентностно – ориентированного образования в условиях повышения квалификации, приводит примеры их использования.

Ключевые слова: руководитель образовательного учреждения, компетенция, компетентность руководителя образовательного учреждения, компетентностно-ориентированное образование.

The article deals with the implementation of the latest approaches to improving the qualifications of the heads of education institutions. The author dwells on the main principles and ways of the implementation of competence-focused education in conditions of advanced training and provides examples of their application.

Key words: head of institution of education, competence, competence of the head of educational institution, competence- competence-focused education.

У час кардинальних змін у державі заклад освіти повинен стати не стільки освітнім, просвітницьким, а перш за все розвиваючим центром, що ефективно готує до життя підростаюче покоління з креативним баченням, цілеспрямованістю, небайдужістю до суспільних, державних, потреб, активністю в усіх сферах діяльності, при цьому з високим рівнем гуманних цінностей. Саме освітній заклад буде суб'єктом суспільної трансформації, що покликаний змінювати світогляд, вселяти впевненість і бажання творити власне майбутнє, ставати співучасником побудови успішної держави, а його керівник – це справжній агент змін з формованими фаховими компетентностями.

Упровадження компетентісно – орієнтованої освіти передбачає підготовку керівників закладів освіти нової формації – агентів змін, що не лише володіють знаннями та вміннями управлінської діяльності, а здатні реалізувати професійні компетентності в процесі створення нової української школи. Сучасні вимоги, поставлені суспільством, державою, потребують переосмислення професійної компетентності керівників

навчальних закладів. Знання, вміння та навички, що потрібні для здійснення професійної діяльності, безперечно, є важливими. Поряд із цим нині набуває актуальності поняття компетентності керівника, що визначається багатьма чинниками, оскільки саме компетентності, на думку багатьох міжнародних експертів, є тими індикаторами, що дозволяють визначити професійність та готовність до здійснення результативної діяльності. [3].

Компетентність розглядається як здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних відносинах - ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях. Компетентність – поняття, що логічно походить від ставлень до цінностей та від умінь до знань (ЮНЕСКО (Ryehen & Tiana, 2004)) [11].

На думку Е.Н. Огарева, компетентність – це категорія оцінна, вона характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності в системі суспільної праці; вона припускає: 1) глибоке розуміння істоти виконуваних завдань і проблем; 2) хороше знання досвіду, наявного в даній області, активне оволодіння його кращими досягненнями; 3) уміння вибирати засоби і способи дії, адекватні конкретним обставинам місця і часу; 4) відчуття відповідальності за досягнуті результати; 5) здатність вчитися на помилках і вносити корективи до процесу досягнення мети. Достатньо цікавою представляється і формула компетентності, розроблена М.А. Чошановим. Вона виглядає таким чином: компетентність - це мобільність знання + гнучкість методу + критичність мислення [2].

У сучасному розумінні компетентність розглядається в двох аспектах: володіючий компетенцією; володіючий знаннями, які дозволяють розмірковувати про щось.

Зміст поняття «компетентний» також відображено в двох аспектах: володіючий компетентністю, правомірний; знаючий, досвідчений в певній галузі [6, 295].

Професійна компетентність розглядається науковцями як сукупність професійних властивостей (Л. Анциферова); як ступінь сформованості суспільно-практичного досвіду суб'єкта (Ю. Ємельянов); як професійна самоосвіта (А. Маркова); як стійка здатність до діяльності зі «знанням справи» (В. Огарьов); як здатність до актуального виконання діяльності (М. Чошанов). Дослідники характеризують професійну компетентність педагога та керівника: як високий рівень володіння знаннями, вміннями й навичками (В. Безрукова, О. Дубасенюк,

О. Шахматова та ін.); як реалізацію потреб фахівця, як вирішення завдань професійної діяльності (С. Дружилов, С. Каплун, І. Климкович, С. Молчанов, В. Ягупов та ін.); як особистісну характеристику, властивість особистості, особистісне новоутворення (Л. Анциферова, Д. Завалишина, Є. Рибалко, О. Сімен-Сіверська, Н. Яковлева та ін.); як психічний стан особистості (А. Маркова, Н. Яковлева та ін.) [7].

Сучасний керівник освітнього закладу не стільки має давати розпорядження, скільки співпрацювати, а це означає, що потрібно змінити стиль роботи, виробити нову управлінську культуру. Для цього слід по-перше, перебудуватися, змінитись внутрішньо, підходити до всіх учасників освітнього процесу з позиції учасника спільної діяльності, в якій зацікавлені всі; по-друге, прагнути мати більше знань, вмінь, навичок щодо сучасного управління. Керівник закладу освіти стає ключовою фігурою в здійсненні управлінської діяльності в рамках освітнього процесу. Він лідер-менеджер, який управляє педагогічною системою освітнього закладу, її розвитком, організовує й стимулює професійну діяльність педагогічних працівників, сприяє формуванню культури організації, вивчає попит на освітні послуги, організовує та забезпечує їх якість. Керівник освітнього закладу виступає трансформатором оновленого змісту освіти, освітніх технологій, форм та методів навчання, виховання й розвитку особистості, піклується про власну управлінську діяльність, про впровадження елементів новизни, оригінальності, тобто всього того, що необхідне для забезпечення реформування освітнього процесу в закладі та підвищення результативності управлінської діяльності.

Підготовка компетентних педагогічних кадрів у рамках підвищення кваліфікації повинна реалізовуватися більш інтенсивно при умові її модернізації. Проте, як зазначає В.О.Семиченко, існує проблема недостатнього рівня зацікавленості в особистісному і професійному розвитку керівників та педагогів у системі підвищення кваліфікації [10].

В сучасних умовах реформування освіти все більша роль відводиться підвищенню кваліфікації керівних кадрів через запровадженні компетентісно – орієнтованої освіти, що ґрунтується на засадах: людиноцентризму, підприємництва, свободи вибору (місця, часу та змісту підвищення кваліфікації), практикозорієнтованості та забезпечення потреб як керівника закладу освіти, так і всіх учасників освітньої діяльності та реалізується через принципи фундаменталізації та метадологізації освіти, інтеграції змісту та технологій професійної підготовки, кореляції освіти з високими темпами змін реалій сучасного

суспільства та держави, посилення прогностичної спрямованості освіти, пов'язаний з орієнтацією на перехід від моделі підтримуючої освіти до моделі випереджаючої освіти, відкритості та компетентісно – орієнтованої освіти, що передбачає формування спеціальних механізмів особистісної професійної орієнтації [1]. Тому інститути післядипломної освіти покликані так організувати освіту дорослих, щоб не тільки задовольнити їх професійні потреби, але й забезпечити підвищення фахового рівня педагогічних працівників для реалізації новітніх підходів Концепції нової української школи [8]. У Сумському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти розроблена система формування та розвитку управлінських компетентностей керівників освітніх закладів, пріоритетним напрямом якої є запровадженні інноваційних управлінських технологій як під час курсової підготовки, так і в міжкурсовий період. Особлива увага звертається саме на специфіку реалізації засад компетентісно – орієнтованої освіти керівників освітніх закладів. Так в Сумському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ведеться підготовка менеджерів освіти за магістерською програмою спеціальності 073 «Менеджмент» (спеціалізація «Управління навчальними закладом»), а підвищення кваліфікації керівників закладів освіти реалізується через систематичну роботу з ними кафедри професійної освіти та менеджменту. Так, розроблені курси «Компетентісно – спрямоване управління як інструмент формування конкурентоспроможного закладу освіти» та «Формування управлінських компетентностей керівників закладів освіти в умовах децентралізації» дозволяють сформувати навички керівників нової формації – агентів змін, основним завданням яких є реалізація новітніх підходів до управління закладом освіти в умовах імплементації законодавства України по освіту 2017р. [4]. В міжкурсовий період особлива увага звертається на новітні управлінські технології, що сприяють розвитку компетентностей керівників освітніх закладів. Тому фахівцями інституту пропонуються різні форми самоосвіти та взаємодії: майстер-класи, тренінги, семінари, вебінари, круглі столи тощо [9].

В результаті такої систематичної роботи керівники освітніх закладів професійно зростають, підвищують фахову компетентність та набувають навичок агентів змін, що дозволяє їм ініціювати та підтримувати самопізнання, саморозвиток усіх суб'єктів освітнього процесу, бо компетентний керівник це, перш за все, фахівець, який вміє створювати і постійно збагачувати культурно-інформаційне і предметно-розвивальне освітнє середовище; знає як реалізувати

компетентнісні основи і принципи освіти у професійній діяльності, має навички працювати зі змістом знань, надаючи їм особистісно-смыслову та практико – зорієнтовану спрямованість, змінює або переглядає цінності, що впливають на вибір змісту освіти; володіє інноваційними педагогічними технологіями, виявляє піклування про розвиток і підтримку індивідуальності кожного учасника освітнього процесу тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Божко Г., Гавриш Н., Глоба О. Науково-методичне забезпечення й упровадження Болонських ініціатив у процес підготовки професійно компетентних фахівців на психолого-педагогічному факультеті: Науково-методичний посібник. – Луганськ: Альма-Матер, 2005. – 56 с.
2. Бондар В., Шапошнікова І. Управління формуванням професійної компетентності вчителя // Освіта і управління. - 2006. - т.9. - № 2.
3. Вдовиченко Р. Управлінська компетентність керівника школи / Р. П. Вдовиченко – Харків : Основа, 2007. – 112 с.
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Зубко А. М. Організація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів : монографія / А. М. Зубко. – Херсон : Айлант, 2006. – 124 с.
6. Компетентностный подход в педагогическом образовании. Коллективная монография / Под ред. В.А.Козырева – Санкт - Петербург, 2005. – 392 с.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи [колектив авторів: Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко та ін]. – К.: Богдан, 2008. – С.111.
8. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>
9. Майстер – клас у системі управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.soippo.edu.ua/index.php/home/1150-majster-klas-u-sistemi-upravlinskoji-diyalnosti-kerivnika-zagalnoosvitnogo-navchalnogo-zakladu>
10. Семиченко В. А. Психологічні аспекти професійної підготовки і післядипломної освіти педагогічних кадрів / В. А. Семиченко // Післядипломна освіта в Україні. – 2001. – №2. – С. 54-57.
11. Що таке ключові компетенції? (За матеріалами доповіді ЮНІСЕФ //Коментар до Інформаційного збірника Міністерства освіти і науки України. - 2006. -№1.

Мамаджон Мавлонов
(Ташкент, Узбекистан)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ СТУДЕНТОВ

Стаття присвячена розкриттю завдань, пов'язаних зі створенням психолого-педагогічних умов ефективного управління пізнавальною діяльністю студентів. У ній дається трактування диференційованого підходу на суб'єктному рівні, яке викликана двома міркуваннями.